

1 אף על פי שאינו שקוע כל כך ואינו בוחל בשתי עיניו באחת נחשב
2 חרום.
3 שנינו במשנה: [שתי עיניו למעלה] שתי עיניו למטה. שואלת
4 הגמרא: מאי – מה כוונת המשנה במום זה של שתי עיניו למעלה
5 שתי עיניו למטה. אילמא שהכוונה שתי עיניו למעלה שאין שינוי
6 בצורת העינים, וקבועות הן במקומם, אלא שהראיה לקויה, והיינו
7 דהוי למעלה – שתמיד הוא רואה בשתי עיניו למעלה מהמקום
8 העומד כנגדו, וכן שתי עיניו למטה, קבועות הן במקומן, אלא דהוי
9 למטה – שתמיד הוא רואה אחת עיניו למטה מהמקום העומד
10 כנגדו, וכן עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה משמע דחזאי עינו
11 אחת למטה ועינו אחת למעלה – שהוא רואה בעינו אחת למעלה
12 מהמקום העומד כנגדו, ובעינו השניה למטה מהמקום העומד כנגדו,
13 אף ששתי עיניו קבועות במקומן, אם כן נמצא שמום זה של 'עינו
14 אחת למעלה ועינו אחת למטה' היינו המום של 'רואה את החרד
15 ואת העלייה באחת', ואין זה יתכן, שהרי המשנה חילקה אותם לשני
16 מומים.
17 מבארת הגמרא: אלא, הכוונה למום של שינוי מקום קביעת העינים,
18 ו'שתי עיניו למעלה' משמעו דקיימן למעלה – ששתי עיניו קבועות
19 בגובה המצח, דהיינו למעלה ממקומם הרגיל, ו'שתי עיניו למטה',
20 משמעו דקיימן למטה – ששתי עיניו קבועות למטה ממקומם הרגיל,
21 והמום של 'עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה', משמעו דקיימי
22 עינו אחת למעלה ועינו אחת למטה – שעינו אחת קבועה למעלה
23 ממקומה הרגיל, והשניה קבועה למטה ממקומה הרגיל, ועל כך
24 הוסיפה המשנה שיש מום נוסף, וקיימי בסדרן נמי – שגם אם שתי
25 עיניו קבועות במקומם הרגיל, אלא שראייתו משונה, ורואה את
26 החרד ואת העלייה באחת, כי עינו אחת מביטה למעלה ועינו אחת
27 מביטה למטה, אף שינוי זה נחשב מום.
28 מבררת הגמרא: מנא הני מילי לפסול כל שינויים אלו בעיני אדם.
29 מבארת הגמרא: דתנו רבנן, נאמר בפסוק לגבי מומי אדם (ויקרא כא ט)
30 'דך או תבלל בעיניו', ולכאורה היה די לומר 'דך או תבלול', שהרי
31 ידוע לכל שמומים אלו שייכים רק בעין, ומדוע הוצרכה התורה לומר
32 'בעינו', אלא יש לדרוש מיתור לשון זה לפסול כל מה שבעיניו
33 מנא אפרו, שכל שינוי בעינים פוסל, בין אם השינוי הוא במקום
34 קביעת העינים, כגון אם שתי עיניו קבועות למטה ממקומם, או שתי
35 עיניו קבועות למעלה, או עינו אחת קבועה למעלה ועינו אחת
36 קבועה למטה, ובין אם עיניו קבועות במקומם אלא שראייתו לקויה,
37 ורואה את החרד ואת העלייה באחת, או שפדבר עם חברו,
38 ואדם אחר אומר, לי רואה – אותי הוא רואה, כי מבטו נראה מופנה
39 למקום אחר ממה שעניו רואות, בכל האופנים הללו נחשב כבעל
40 מום בעיניו.
41 תנו רבנן, עור שפסלה התורה במומי כהנים (ויקרא כא יח), הוא בין
42 סומא בשתי עיניו, בין סומא באחת מעיניו. תונווד – חולי העין,
43 שנראה כטיפות לבנות הקבועות בעין, והמים הקבועין – ומים
44 הזולגים מזהעין באופן קבוע, והם מונעים את הראיה, מניין שהם
45 נחשבים מום הפוסל בכהנים, תלמוד לומר 'איש עור', ותיבת 'איש'
46 היא ריבוי, ובאה ללמד שאף אופנים אלו פוסלים בכהן.
47 הגמרא מבארת את המקורות לכל המומים שהזכרו עד עתה, ומדוע
48 הוצרכה התורה לפרט את כולם: אמר רבא, למה לי דכתב רחמנא
49 שני ריבויים, גם 'איש עור' וגם 'דך תבלול בעיניו', הלא יש לנו
50 ללמוד מפסוק אחד שכל שינוי בעין נחשב מום. מבאר רבא: צריכי
51 את שני הריבויים, דאי כתב רחמנא רק 'עור', היה מקום לומר שרק
52 סומא, בשתי עיניו או בעינו אחת, נחשב בעל מום, משום דליתנהו
53 בלל – כי עינו נחשבת כאילו אינם כלל, שהרי ניטל מהם כח
54 הראיה לגמרי, אבל תונווד והמים הקבועין, דאיתנהו ביה – כיון
55 שעדיין יש בהם ראייה, אלא שהחורור והמים מונעים אותה, לא
56 יחשב בעל מום, לכן כתב רחמנא תיבה נוספת 'איש עור', לרבות
57 גם חורור והמים הקבועים.
58 ואי כתב רחמנא רק את הריבוי של 'איש עור', היה ניתן לומר שרק

59 חסרון כמו חורור ומים הקבועים התרבה להחשב כמום, משום דלא
60 קא חוי בלל – כי על ידם נמנעת ראייתו לגמרי, אבל מחסורייתא
61 – באופן שראייתו נפגמה, אך לא לגמרי, אלא עדיין רואה מעט, לא
62 יחשב בעל מום, לכן כתב רחמנא גם את מום 'דך', שהוא קרום
63 בחלק השחור שבעין ומחסר מהראיה ולא נוטלה לגמרי, ללמדנו
64 שגם מום שגורם רק למעט את הראיה פוסל.
65 ואי כתב רחמנא את מום 'דך', היה ניתן לומר שחסרון כזה נחשב
66 מום, משום דמחפזן – שפוגם מעט את הראיה, אבל מבלבלייתא –
67 באופן שאין חסרון כלל בראיה, אלא רק יש כעין חוט לבן נמשך
68 מהחלק הלבן שבעין, ועובר את החלק המקיף את השחור שבעין,
69 ונכנס לתוך החלק השחור, ונקרא 'תבלול' כי הוא מבלבל את צורת
70 העין, הייתי אומר שפגם זה לא נחשב כמום בעין, לכן כתב רחמנא
71 גם את מום ה'תבלול' ללמדנו שאף חסרון כזה נחשב מום.
72 ואי כתב רחמנא את מום ה'תבלול', היה ניתן לומר שחסרון זה
73 נחשב מום, משום דמבלבלין – שמבלבל את צורת העין, אבל
74 כשהחסרון בעין הוא רק משום משניויתא – שיש שינוי במקומה של
75 העין שאינה קבועה במקומה הרגיל, או שיש שינוי במבטה, שנראית
76 כמביטה שלא כנגדה, לא יחשב מום, לכן כתב רחמנא בעיניו,
77 לומר שגם עין הקבועה שלא במקומה הרגיל, או שמבטה נראה
78 כמופנה למקום אחר, נחשבת כמום.
79 מסיקה הגמרא: אמר רבא, הלכך – כיון שביארנו כיצד נדרשו כל
80 סוגי מומי העינים, נמצא שכל חסרון בעין שהוא מחמת פהיויתא –
81 שאינו רואה כלל, איתא – נלמד מריבוי תיבת 'איש' כמו שלמדו
82 את מומי החורור ומים הקבועים מריבוי זה. מחסורייתא – מי
83 שראייתו נפגמה, אך לא לגמרי, אלא עדיין רואה מעט, נלמד ממום
84 של 'דך'. מבלבלייתא – באופן שאין חסרון בראיה אלא רק שינוי
85 בצורת העין, נלמד ממום ה'תבלול'. משניויתא – ובאופן שאין שינוי
86 בצורת העין עצמה אלא רק במקומה או באופן מבטה, נלמד מיתור
87 תיבת 'בעיניו'.
88 שנינו במשנה: מום ששמו סבי שמש. מבארת הגמרא: תני רב יוסף,
89 סבי שמש – שונא את השמש, דהיינו שאינו יכול להביט במקום
90 שהשמש זורחת.
91 שנינו במשנה: ונדריין, מבארת הגמרא: מהוין – הראה רב הונא על
92 עינו ועל עיני היושבים מולו, ורצונו בזה היה לבאר שהכוונה למי
93 שיש לו חרד מדידן – עין אחת כמו שלנו, דהיינו רגילה, וחרד מדידהו
94 – ועין אחת כמו של היושבים מולי, ואחד מהיושבים היה רבי יהודה
95 שהיה יושב כנגדו והיו עיניו משונות, ואיקפד – והקפיד רב יהודה
96 על שהביאו כדוגמא למום.
97 מקשה הגמרא על דברי רב הונא: מיתבי, שנינו בברייתא, מום
98 השכבנא, הוא מי שנגבינו (גבותיו) ארוכים עד שהם שוכבים על
99 עיניו, מום הונדום, הוא מי שגבינו אחר שחור ואחר לכן. ומשמע
100 שמום זה הוא כשיש חילוק בין הגבינים, אך חילוק בין העינים אינו
101 נחשב מום.
102 מתרצת הגמרא: תנא – התנא ששנה את משנתנו סובר, שכל זונא
103 דלא שוי לתודי ונדום קרי ליה – כל אבר שיש בו זוג, אם אין שני
104 אברי הזוג שוים, הרי הוא בכלל 'זנדום', ולכן גם כשעין אחת רגילה
105 ועין אחת משונה, הרי הוא בכלל 'זנדום'.
106 שנינו במשנה: הצירן, מבארת הגמרא: מום הצירן כולל את מי
107 שעניו תרוטות – עגולות, וצירניות – עגולות יותר מתרוטות, ומי
108 שעניו דומעות מעט, או שדולפות, והיינו יותר מדומעות, וכן
109 שזרדות – זולגות דמעות יותר מדולפות, כל אלו הם בכלל מום
110 הצירן.
111 תנא – שנינו בברייתא, הודיר והלושין והתומיין, נחשבים בעלי
112 מומים. מבארת הגמרא את מהותם של מומים אלו: זוויה, המזור
113 עיניה – שעניו משוטטות לכל צד ואין להם מנוחה. לופין, דנפישין
114 ויפיה – שהשערות בריסי עיניו ארוכים. תומיין, שתמו ויפיו – שאין
115 לו שערות בריסי עיניו.
116 מקשה הגמרא: והני – וכי פסול 'תומיין' שאין לו שערות בריסי עיניו,

50 **כְּאַצְבַּע קַמְנָה**, והיינו שאם חוטמו גדול ביחס לשאר אבריו יותר
 51 מדאי, ונוסף בו כשיעור רוחב אצבע קטנה, הרי זה מום.
 52 שנינו במשנה: **הַצִּיפִּים וְהַצִּימֵעַ**. הגמרא מביאה ברייתא ובה מום
 53 נוסף: **תָּנָא, אִף הַצִּיפָּה נחשב מום**. אומרת הגמרא: **לֹא הוּוּ יָדְעֵי**
 54 **רַבְּנָן מַאי** – מהו המום של **צִיפָּה**, עד ששָׁמְעוּ לְהֵהוּא מִיֵּעָא – סוחר
 55 ערבי, **דְּהוּת קְאָמַר מֵאֵן דְּבָעֵי צִיפָּה** – שהיה מכריז מי רוצה לקנות
 56 'צימח', **וְאִישְׁתַּכַּח גְּדִיאָא תְּוִיָּא** – ונמצא שכוונתו היתה לגדי שאזניו
 57 ארוכות מאד עד שהן נכפפות כלפי מטה, ולמדו מכך שמום ה'צימח'
 58 האמור באדם הוא מי שאזניו ארוכות מאד עד שהן כפופות כלפי
 59 מטה.

60 הגמרא מביאה מימרות של רב חסדא לגבי חסרונות בקרני בהמה אם
 61 פוסלים לגבי מזבח ואם נחשבים מומים גמורים לפדות מחמתם: **אָמַר**
 62 **רַב חֲסֵדָא, עוּ שְׂאִין לָהּ קַרְנִים, וְרַחַל שֵׁישׁ לָהּ קַרְנִים**, אף על פי
 63 שהרגילות היא שלעו יש קרנים ולרחל אין קרנים, **בְּשָׂרִים לְהַקְרֵבָה**
 64 **עַל גְּבִי מְזַבְּחָה**. הגמרא מוכיחה כדברי רב חסדא מברייתא: **תֵּינִיא נָמִי**
 65 **הָבִי, יֵשׁ דְּבָרִים** – חסרונות שֶׁהֵן נראים כְּמוֹמִין וְבִאמַת דִּינָם שְׂאִינָן
 66 כְּמוֹמִין, ולכן בהמת קדשים שיש בה חסרונות הללו שוֹחֲטִין עֲלֵיהֶם
 67 כְּמִקְדָּשׁ, כי אין חסרונות הללו פוסלים את הבהמה להקרבה, **אֲכַל**
 68 **לֹא כְּמִדְּבָרֵיהֶּ** – שחסרונות הללו אינן מתירים את הבכור לישחט בכל
 69 מקום, לפי שאינם כּמוֹם, ועדיין קדושתו עליו להקרבה. **וְאֵלּוּ הֵן, עוּ**
 70 **שְׂאִין לוֹ קַרְנִים, וְרַחַל שֵׁישׁ לוֹ קַרְנִים, וְהַצִּיפָּה וְהַצִּמֵּעַ**, והצומע,
 71 הרי שהחסרונות הללו אינם פוסלים להקרבה וכדברי רב חסדא.

72 **אָמַר רַב חֲסֵדָא אָמַר אַמִּיר, בהמת קדשים שנִמְלְו קַרְנֵיהֶן,**
 73 **וְיִקְרִינָן עִמָּהֶן** – שאף העצם התחובה בתוך הקרניים ניטלה עמהם,
 74 פְּסוּלָה הֵבֵהמָה לְקַרְבָּן, וְאִין פּוֹדֵין עֲלֵיהֶם – אין פודין אותה מחמת
 75 חסרון זה, כיון שאין פודים קרבן כשהוא תמים, אלא רק כשנפל בו
 76 מום, וכאן אין זה נחשב מום גמור, אלא רק לגבי לפסול לקרבן. נִמְלְו
 77 הַתְּלַפִּיִּים, וְיִקְרִינָן עִמָּהֶן – וגם העצם שבתוך התלפיים, שהיא כף
 78 הרגל, ניטלה עמהם, פְּסוּלָה, וְנִפְדִין עֲלֵיהֶם, כי זה נחשב מום גמור.
 79 מקשה הגמרא: מִיֵּתִיב, שנינו ברייתא. נִמְלְו קַרְנֵיהֶן וְתַלְפֵיהֶן,
 80 וְיִקְרִינָן עִמָּהֶן, פְּסוּלָה, וְנִפְדִית עֲלֵיהֶן. הרי שקרניים שניטלו עם
 81 זכרותן נחשבים כּמוֹם גמור אף לענין פדייה, ושלא כדברי רב חסדא.
 82 מתרצת הגמרא: **לֹא קִשְׂיָא, הָא דְּאִיתְעַקְרוּ אִיתְעַקְרוּ** – הברייתא
 83 עוסקת באופן שנעקרו הקרנים ושרשי הזכרות, עד שנראית גומא
 84 בראש במקום שממנו נעקרו, וזה נחשב מום גמור, **הָא דְּאִיגוּם**
 85 **אִיגוּמִי** – ואילו רב חסדא עוסק באופן שהקרניים נחתכו מלמעלה,
 86 ושרשיהם נשארו בראש, וזה אינו נחשב מום גמור, אלא רק פסול
 87 לקרבן.

88 מקשה הגמרא: וְדְּאִיגוּם אִיגוּמִי – וכי באופן שהקרניים נחתכו
 89 מלמעלה, ושרשיהם נשארו בראש, הקרבן פְּסוּל, וְרַמִּינָהוּ – והרי
 90 קשה על כך ממשנה (פרה פ"ב מ"ח), ששנינו בה לגבי פרה אדומה, פְּרָה
 91 שְׁכַל שְׁעוּתֶיהָ אֲדוּמוֹת, אולם קַרְנֵיהָ וְתַלְפֵיהָ שְׁחֹרִים, יגוד –
 92 יחתוך את המקום השחור שבקרנים ושבטלפים, כדי שכל הפרה
 93 תראה אדומה, הרי שחיתוך הקרניים והטלפיים אינו נחשב מום
 94 הפוסל קרבן. מתרצת הגמרא: תְּרַגְמָה וְעִירִי לבאר שכוונת המשנה
 95 מְעִילֵי וְיָרֹת – שיכול לחתוך את אותו חלק מחודה של הקרן,
 96 ששם יש כשיעור שתיים או שלש אצבעות שאין הזכרות נכנסת לשם,
 97 ואם השחרות אינה מגיעה עד מקום הזכרות יחתוך, אבל אם היא
 98 מגיעה למקום הזכרות, הבהמה פסולה, כדברי רב חסדא.

99

1 **גְּבִי מוֹמִין תְּנוּ לָהּ** – האם נחשב מום שנאנו עם שאר בעלי מומים,
 2 וְהִתְנַן במשנתנו שמי שֶׁנִּשְׁרָו רִיסי עֵינָיו פְּסוּל רק מִפְּנֵי מְרִאית
 3 הָעֵינִי, ומוכח שאינו נחשב בעל מום. מתרצת הגמרא: **לֹא קִשְׂיָא, הָא**
 4 **–** מה ששנינו במשנה שאינו בעל מום, היינו באופן דְּאִשְׁתִּיור גְּרֵדוּמִי
 5 – שנשארו שרשי השערות בריסי עינו, ואינו נחשב בעל מום, אלא
 6 פסול משום מראית העין, ואילו **הָא** – מה ששנינו בברייתא שנחשב
 7 בעל מום, היינו באופן דְּלֹא אִישְׁתִּיור גְּרֵדוּמִי – שלא נשארו בריסי
 8 עיניו אפילו שרשי השערות.

משנה

9 המשנה מונה שינויים בגודל אברי גוף האדם, שנחשבים כּמוֹמים
 10 בכּהנים: עֵינָיו גְּדוֹלוֹת כְּעֵינָיו שֶׁל עֶגְלָה, או קְטָנוֹת כְּעֵינָיו שֶׁל אֲוִוֹת,
 11 הרי זה מום שפוסלו לעבודה, משום שצריך שיהיה שוה בזרעו של
 12 אהרן.

13 וכן כהן שגופו גְּדוֹל מֵאֲבָרָיו או שגופו קָטָן מֵאֲבָרָיו, שאין יחס
 14 מתאים בין עיקר גופו לשאר אבריו, כגון ידיו ורגליו, או מי שחוטמו
 15 גְּדוֹל מֵאֲבָרָיו, או שחוטמו קָטָן מֵאֲבָרָיו, שאין גודל החוטם מתאים
 16 ביחס לשאר אבריו, הרי הוא פסול לעבודה, משום שאינו שוה בזרעו
 17 של אהרן.

18 המשנה מביאה שינויים באוני הכהן הפוסלים לעבודה: הַצִּוּמִם
 19 וְהַצּוּמֵעַ, ומבארת המשנה: אִיזְהוּ צוּמֵעַ, בל שְׂאִינֵי קְטָנוֹת במיוחד.
 20 וְהַצִּוּמִם, בל שְׂאִינֵי מכווצות וסתומות עד שהן דומות לִסְפּוּג.
 21 המשנה מביאה שינויים בפי הכהן הפוסלים לעבודה: שִׁפְתוֹ הַעֲלִיזָה
 22 עוֹדְפַת עַל שִׁפְתוֹ הַתַּחְתּוֹנָה, שבולטת השפה העליונה ביותר, או
 23 שִׁפְתוֹ הַתַּחְתּוֹנָה עוֹדְפַת עַל שִׁפְתוֹ הַעֲלִיזָה, הרי זה מום, ופסול
 24 לעבודה.

25 וְכֵהֵן שֶׁנִּשְׁרָו שֵׁינָיו, פְּסוּל לעבודה, אף שאינו בעל מום, מִפְּנֵי
 26 מְרִאית הָעֵינִי.

27 **גמרא אָמַר רַב, מִשָּׁה רַבִּינוּ, עֶשֶׂר אַמּוֹת הִיָּה גְבֵהוּ, שְׁנַאמַר (שמות**
 28 **מ' ט') 'וַיִּפְרֹשׂ אֶת אַהֲלֵ עַל הַמִּשְׁכָּן, מִי פְרָשׁוּ –** מי פרש את
 29 יריעות האהל על המשכן, מִשָּׁה רַבִּינוּ פְּרָשׁוּ, כאמור לעיל שם (פס'
 30 יח) וַיִּקַּם מִשָּׁה אֶת הַמִּשְׁכָּן, וְכִתִּיב (שם כ"ט) עֶשֶׂר אַמּוֹת אֹרְךָ
 31 הַקִּרְשִׁי, וכיון שיכל לפרוש את היריעות עליהם, בהכרח שהיה
 32 לפחות בגובה הקרש, דהיינו עשר אמות.

33 הגמרא הבינה ששיעור גובה עשר אמות של משה רבינו נמדד
 34 באמות של משה רבינו עצמו, ולכן מקשה הגמרא: **אָמַר לִיָּה רַב**
 35 **שִׁימִי פֶר הָיִיא לְרַב, אִם כֵּן** שגופו של משה רבינו היה גדול פי עשר
 36 מאמת ידו, הרי שְׁעִשִׂיתו והחשבתו לְמִשָּׁה רַבִּינוּ כְּפַעַל מוֹם, דְּתַנַּן
 37 במשנתנו שאחד ממומי כּהנים הוא אם גוּפו גְּדוֹל מֵאֲבָרָיו או קָטָן
 38 מֵאֲבָרָיו, וכיון שהיחס המתאים בין גוף האדם לאבריו, הוא שיהיה
 39 אורך גופו כשלש אמות שלו עצמו, הרי שגופו של משה רבינו היה
 40 גדול ביחס לידיו, ונמצא שהוא בעל מום.

41 **אָמַר לִיָּה רַב לשימי, שִׁימִי, בְּאֵמָה שֶׁל קִרְשׁ (קאמר) [קְאָמִינָא] –**
 42 מה שאמרת שגבהו של משה עשר אמות אין הכוונה לפי אמה שלו
 43 עצמו, אלא לפי האמה שבה מדדו את קרשי המשכן, ואמתו של
 44 משה באמת הייתה גדולה בהרבה מאמה זו, וגופו היה מתאים לאמתו
 45 כיחס של גוף כל אדם לאבריו, דהיינו שהיה אורך גופו של משה
 46 רבינו כשלש אמות שלו עצמו.

47 שנינו במשנה: חוֹמְמוֹ גְּדוֹל כּו', מאבריו הרי זה מום. הגמרא מביאה
 48 ברייתא המבארת איך משערים את גודל החוטם ביחס לאבריו: תָּנָא,
 49

58 ברכה היא שתמיד יהיו לך תלמידים. ולא תהיה בך 'עֲקָרָה', היינו
 59 שלא תהא תפלתך עקורה לפני המקום – כשתפלל על בנים
 60 תהיה תפלתך נשמעת ותעשה פירות, וכוונת הכתוב בסיימו
 61 'ובבהמתך' היא, אימתי תתקיים הברכה, בזמן שאתה משים עצמך
 62 בפניה ואינך מתעבב מלהטיל מי רגלים עד שתגיע למקום צנוע.
 63 הגמרא מביאה הלכות נוספות שנאמרו לגבי הטלת מי רגלים: אמר
 64 רב פפא, לא ישתין אדם מים לא על פלי חרם – עבט של מימי
 65 רגלים, שאחר כך משליכם אל הנהר הסמוך, ולא על מקום – וקרען
 66 קשה, שאין המים נבלעים אלא נשטפים למקום מדרון, ונופלים
 67 לנהר. וטעם האיטור הוא משום דאמר רב, הני מדרוי דבבלי –
 68 מקומות בבבל שהם עשויים במדרון, מהדרי מיא לעין עייטם –
 69 מוליכים מימיהם אל מעיין עין עיטם, שכהן גדול טובל במימיו ביום
 70 הכיפורים (ויפא לא), וכיון שמימי מקומות אלו מגיעים אל מקום קדוש
 71 אין להטיל בהם מי רגלים. ולכן אין להשתין אלא על עפר תיחוח,
 72 שנבלעים מי הרגלים במקומם.
 73 הגמרא מביאה הלכה נוספת לגבי צניעות בהטלת מי רגלים: אמר
 74 אבוי, האי איתתא לא תקום להדיא כאנפי ינקא – לא תטיל
 75 האשה מי רגלים בעומדה לפני התינוק ממש, שחוצפה היא, אנסיא
 76 לית לן בה – אבל אם עומדת לצידו להקטן אין בכך איטור.
 77 הגמרא מביאה ברייתא המלמדת על הסכנה הגרמת מחמת עצירת
 78 נקבים: תניא, רבן שמעון בן גמליאל אומר, עמוד החוזר –
 79 שמתחיל להתפנות לגדולים וחוזר ועוצר, ומחזיר לגופו את הצואה
 80 שכבר התחילה לצאת, מביא אדם לידי הדרוקן – חולי מעים. סילון
 81 החוזר – שמתחיל להטיל מי רגלים ועוצרם, מביא אדם לידי חולי
 82 ריקון.
 83 אמר רבה בר רב הונא אמר רב קמינא אמר ריש לקיש, דם רבה
 84 – המרבה דם בגופו, שאינו מקיז דם כשנצרך לכך, שחין רבה בגופו.
 85 שכבת זרע רבה – מי שיש לו אשה ואינו משמש מטתו בזמן הראוי
 86 ומרבה בגופו שכבת זרע, צרעת רבה בגופו. צואה רבה – המרבה
 87 צואה בגופו, מחלת הדרוקן רבה בגופו. מי רגלים רבין, מחלת ריקון
 88 רבה בגופו.
 89 שנינו במשנה בין המומים, רוח קצריה פאה עליו. מבררת הגמרא:
 90 מאי ניהו – מה הוא מום זה. מבארת הגמרא: תנא בברייתא, רוח בן
 91 נפלים – רוח שטות על ידי שד פאה עליו.
 92 שנינו במשנה: המאושבן ובעל נבר. הגמרא מביאה ברייתא
 93 המבארת מומים אלו: תנא בברייתא, משובן – מאושבן הוא מום
 94 פביצים, שביציו גדולים, ובעל נבר הוא מום פגיד, שגידו גדול.
 95 ברייתא נוספת המבארת מומים אלו: תנא בברייתא, משובן זה
 96 תפנין, התרבתן – אחד מאופני המחלה הנקראת בעל גבר, זה בעל
 97 קיני. ומבארת הברייתא מה מומו של כל אחד מאלו, קיני, פביצים
 98 – שביציו גדולים, תרבתא, פגיד – גידו גדול.
 99 מבארת הגמרא: ועד כמה יחא הגיד גדול כדי שיחשב לבעל מום.
 100 מתי – הראה רב יהודה על גופו, אם מגיע הגיד עד רכובה – עד
 101 ברכיו.
 102 הגמרא מביאה ברייתא שדנה באיזה אורך יהיה הגיד שיחשב לבעל
 103 מום: תניא, רבי אליעזר בן עקיבא אומר אם הגיד מגיע עד רכובה
 104 – ברכיו, פסול להכהן לעבודה, אבל אם הוא מגיע למעלה מן
 105 רכובה, כשר. איבא דאמרי, אם מגיע עד רכובה, כשר, ורק אם
 106 הוא מגיע עד למטה מן הרכובה פסול.

משנה

107
 108 נאמר בתורה, בין המומים הפוסלים בבהנים (ויקרא כא ב) 'מרוח אשך',
 109 המשנה מביאה מחלוקת במהות מום זה: כהן שאין לו שתי ביצים
 110 בשתי כיסים, אלא שתיהן בכיס אחד, או שיש לו שתי כיסים, אך אין
 111 לו אלא ביצה אחת באחת מהכיסים, הרי זה בעל מום 'מרוח אשך'
 112 האמור בתורה. רבי ישמעאל אומר, 'מרוח אשך' הוא כל שנימוחו
 113 אשכיו – שביציו נמוחו. רבי עקיבא אומר, מום 'מרוח אשך' האמור
 114 בתורה, הוא כל שרוח פאשכיו – שביציו נפוחות ומלאות רוח. רבי

משנה

1 המשנה ממושיכה לפרט שינויים ומחלות הפוסלים כהן לעבודה: כהן
 2 שדדיו שוכבין – גדולים ומדולדלים כלפי מטה, עד שנראים שוכבים
 3 על גופו כדדים של אשה. ומי שפרסו צבה – בטנו גדולה ובוולט.
 4 ומי שפפורו יוצא – בולט חוץ לגופו כיבלת. והנכפה – חולה במחלת
 5 הנפילה, אפילו אם נופל רק אחת לימים – לפעמים, ומי שרוח
 6 קצרה פאה עליו – שיש בו רוח שטות הבאה על ידי שד השוכן
 7 בקרבו. והמאושבן – שביציו גדולים. ובעל נבר – שהגיד שלו ארוך
 8 מדאי. הרי אלו פוסלים לעבודה.

גמרא

11 אגב מה ששינו במשנה מום 'כריסו צבה' מביאה הגמרא כיצד
 12 נשמרים ממחלה זו: אמר רבי אבא בריה דרבי הניא בר אבא,
 13 משתינין מים בפני רבים, ואין שותין מים בפני רבים – דרך תלמיד
 14 חכם להיות צנוע באכילה ולא לשתות בפני רבים, אבל אין לו להיות
 15 צנוע בהטלת מי רגלים, כי אם ימתין יסתכן. ותניא נמי הכי,
 16 משתינין מים בפני רבים, ואין שותין מים בפני רבים, ומעשה
 17 באדם אחד שביקש – שהוצרך להשתין מים ולא השתין מיד,
 18 ונמצאה כריסו צבה.
 19 הגמרא מביאה מעשה בענין זה: שמואל איצטריך ליה – הוצרך
 20 להטיל מי רגלים בשפתא דרגלא – בעת הדרשה שדרש לפני העם
 21 בשבת שלפני הרגל בהלכות הרגל, נגדו ליה גלימא – פרטו סדין
 22 בינו לבין העם כדי שיוכל להטיל מים מיד ובצניעות. אחר הדרשה
 23 אתא לקמיה דאבבה – בא שמואל לפני אבוי, אמר ליה אבוי, אתן
 24 לך ארבע מאה זוזי, וייל אהדר עובדא – ולך תחזור ותדרוש לרבים
 25 שלא יעשו כפי שעשית, כי אין להמתין להטיל מים עד שימצא מקום
 26 צנוע, שהרי את דאפשר לך – אתה אדם חשוב ויכול אתה לפרוט
 27 סדין באמצע הדרשה כדי להטיל מים בצניעות, אבל שאר אדם לא
 28 אפשר ליה – שאינו יכול לפרוט סדין באמצע הדרשה, אם ילמד
 29 ממעשיך וימתין להטיל מים בצניעות כשיתפזרו העם שהתקבצו
 30 לדרשה, ליפתגן – יבא לידי סכנת עקרונת.
 31 מעשה נוסף: מר בר רב אשי איצטריך אנודא דגמלא – הוצרך
 32 להטיל מים בעודו עומד על הגשר, אשתין שם, אמרו ליה העומדים
 33 אצלו, תמתך קאתיא – תמותך בדרכה לכאן ויש לך להתנהג
 34 בצניעות. אמר להו מר בר רב אשי, באודנה – אפילו בתוך אונה של
 35 חמותי הייתי מטיל מים אם לא היה לי מקום אחר להטיל בו בלי
 36 להמתין, וכל שכן שאיני חושש להטיל בפניה.
 37 ברייתא שהובאה לעיל שנינו שאדם אחד בקש להשתין ולא השתין
 38 ונמצא כריסו צבה. מקשה הגמרא: מנין שכרסו צבה משום שלא
 39 השתין, ותיפוק לי משום עלקא – והרי יתכן שארע לו כך משום
 40 ששתה מים שבתוכם עלוקה, הגורמת לצבות את כרסו של השותה.
 41 מתרצת הגמרא: המעשה היה בשותת – שמי רגליו שותתים טיפות
 42 טיפות, ומוכח שכרסו צבה מחמת שעיכב מי רגליו, ולכן נחלה גם
 43 בכך שמי רגליו שותתים.
 44 הגמרא מביאה ברייתא בה מבואר כיצד מניעת הטלת מי רגלים
 45 גורמת לעיקור: תנו רבנן, שני נקבים יש בו פאדם – בגופו של אדם
 46 יש שני צנורות שמסתיימים בנקב בראש הגיד, נקב אחד מוציא
 47 שתן, ואחד מוציא שכבת זרע, ואין בשר מפסיק בין זה לזה אלא
 48 בעובי בקליפת השום, בשעה שאדם נצרך להטיל מי רגלים, אם
 49 נקבו זה לתוך זה מחמת לחץ מי הרגלים שמתעבב מלהטילם, נמצא
 50 עקר.
 51 הגמרא מביאה מקור מהתורה שעצירת מי רגלים גורמת לעקרות:
 52 אמר ריש לקיש, מאי דכתיב (בראים ז) 'לא יהיה בך עקר ועקרה
 53 ובבהמתך' כוונת הכתוב, אימתי לא יהיה בך עקר, בזמן
 54 שבהמתך – שתשים עצמך כבהמה בזמן שהנך נצרך להטיל מי
 55 רגלים, ולא תשתהה להטילם מחמת צניעות.
 56 דרשה אחרת מפסוק זה: אמר רבי יהושע בן לוי כוונת הכתוב 'לא
 57 יהיה בך עקר' לומר שלא יהיה בך עקר מן התלמידים, כלומר,

המשך ביאור למס' בכורות ליום רביעי עמ' ב

1 הַנִּינָא בֶן אַנְטִיגֶנוֹס אֹמֵר, 'מֵרוּחַ אֲשֶׁךְ' אֵינוּ מוֹם בְּבִיזִים, אֲלֵא כֹל
2 שְׁמֵרְאֵיו חֲשׂוּבִין - מִי שְׁמֵרָאֵהוּ חֲשׂוּךְ, וְהֵינּוּ שֶׁחֵכֶן עֲצֵמו שְׁחֹר
3 כּוֹשִׁי.

גמרא

4 הגמרא מבארת טעמו של כל תנא, מדוע נחלק על התנא שהוזכר
5 לפניו במשנה: רבי ישמעאל חלק על תנא קמא, משום דקְשִׁיָא לִיה
6 לְרַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אִם הַכוּוּנָה לְמִי שְׁחֵסְרוּ בִיזִיו, הָא 'חֵסֵר אֲשֶׁךְ', מִיִּבְעִי
7 לִיה - הִיא צְרִיךְ לְקוּרָאוּ. וְלִכֵּן תִּנְי - שְׁנָה רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, שֶׁהַכוּוּנָה
8 לְמִי שְׁנִמְרָחוּ אֲשֶׁכִּיו. רַבִּי עֲקִיבָא חֵלַק עַל רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, מִשּׁוּם
9 דְקִשְׁיָא לִיה לְרַבִּי עֲקִיבָא, אִם הַכוּוּנָה לְמִי שְׁנִמְרָחוּ אֲשֶׁכִּיו, הָא
10 'מֵמְרוּחַ אֲשֶׁךְ' מִיִּבְעִי לִיה לְקוּרָאוּ. וְלִכֵּן תִּנְי רַבִּי עֲקִיבָא, שֶׁהַכוּוּנָה
11 לְמִי שְׁתֵּרִיחַ בְּאֲשֶׁכִּיו. רַבִּי חֲנִינָא בֶן אַנְטִיגֶנוֹס חֵלַק עַל רַבִּי עֲקִיבָא,
12 מִשּׁוּם דְקִשְׁיָא לִיה לְרַבִּי חֲנִינָא בֶן אַנְטִיגֶנוֹס, אִם הַכוּוּנָה לְמִי שְׁרוּחַ
13 בְּאֲשֶׁכִּיו, הָא 'רוּחַ אֲשֶׁךְ' מִיִּבְעִי לִיה לְקוּרָאוּ. וְלִכֵּן תִּנְי רַבִּי חֲנִינָא
14 בֶן אַנְטִיגֶנוֹס, שֶׁהַכוּוּנָה לְמִי שְׁמֵרְאֵיו חֲשׂוּבִין. וְקִכְכֵּר רַבִּי חֲנִינָא,
15 גְּזַרְעִין וּמוֹסִיפִין וְדוֹרְשִׁין - מַחֲסִרִים אוֹת ח' מ'מֵרוּחַ, וְאוֹת א'
16

17 מ'אשך', ומוסיפים את האות ח' במקום האות אלף שנחסרה מתיבת
18 'אשך', ואת האות א' מוסיפים במקום האות ח' שנחסרה מתיבת
19 'מרוח' (ומניחים אותה לאחר ה'ר') ונמצא שיש לקראו 'מראו חשך',
20 והכוונה שמראהו של הכהן שחור.
21 הגמרא מקשה על שיטת רבי חנינא בן אנטיגנוס, ש'מרוח אשך' היינו
22 מי שמראהו שחור: הלא הֵינְנו מוֹם 'הַבּוֹשֵׁי' הַנִּשְׁנָה בַּמִּשְׁנָה לְהֵלֵךְ
23 (מה), ומשמע שהוא מום אחר ממום 'מרוח אשך'. מתרצת הגמרא:
24 רַבִּי חֲנִינָא בֶן אַנְטִיגֶנוֹס לֹא תִנְי בּוֹשֵׁי - לֹא שְׁנָה מוֹם נִפְרַד שֶׁל
25 כּוֹשִׁי.

משנה

26 המשנה מפרטת את המומים המצויים בידי ורגליו של אדם: כהן
27 הַמְּקִיֵּשׁ בְּקַרְסוּלָיו - שְׁבִרְכָיו עֲקוּמוֹת כֻּלְפֵי חוּץ וְקַרְסוּלָיו כֻּלְפֵי פְּנִים,
28 עַד שְׁקַרְסוּלָיו פּוֹגְעִים וְנוֹקְשִׁים זֶה בְּזֶה בַּעַת הַלִּיכְתּוֹ, וְכֵן הַמְּקִיֵּשׁ
29 בְּאַרְבְּבוֹתָיו - שְׂרַגְלָיו עֲקוּמוֹת כֻּלְפֵי חוּץ וּמְרוּחְקוֹת זֶה מִזֶּה, וְנִמְצָא
30 שְׁבִרְכָיו לְמַעַלָּה סְמוּכוֹת זֶה לְזֶה, עַד שֶׁהֵם פּוֹגְעוֹת וְנוֹקְשׁוֹת זֶה בְּזֶה בַּעַת
31 הַלִּיכְתּוֹ.
32